

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4.50 fil.

□ □ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:

odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirii”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Normativ arhidiecezan.

— Articol din afară. —

Înainte de articolul de lege referitor la întregirea congruală, erau preoți cu calificățiune sistematică și moralști. Dotațiunea era aproape de o potrivă pentru toți; ba erau cazuri singuratic, în cari dotațiunea cutărui moralist, era mai bună decât a celui sistematic. Dară nimă-nui nu îi trecea prin minte să facă deosebire între preot și preot. Vine însă legea congruală și împarte clerul în două tabere, în a sistematicilor și a moralștilor, și aruncă tăciunile discordiei întră ele. Nimeni din cler nu a invinovat pe moralști cu nimic, ci dânșii ca din senin vin și se apără: că și dânșii sunt preoți ca și cei sistematici, și dânșii fac aceleași servicii bisericii. La părere clerul sistematic nu a dat ansă moralștilor, să ridice aceasta învinuire asupra lui; — în adevăr însă nu este așa. Ce au făcut și unii și alții până aci? — Aceleași funcțiuni. S'au distins sistematicii prin fapte deosebite față de moralști? Și-au validat calificățiunea superioară? Nu! Onoare excepțiunilor. Așa dar moralștii când se provoacă nu numai la puținătatea dotațiunii, care întră adevăr este miserabilă și umilitoare pentru statul preoțesc, ci și la paritatea serviciilor cu clerul sistematic, — au toată dreptatea.

Nu voiu să detrag nimic din îndreptățirea la o dotațiune mai bună a clerului moralist, dară întreb: dacă moralștii fac servicii suficiente, servicii depline, de ce treabă mai este clerul sistematic? Ce lipsă mai are biserica de el? Pentru ce să își mai consume tineretul anii în munca grea a studiilor? Pentru ce să se mai supoarte speșele enorme cu educațiunea? Pentru ce? — Pentru că este de lipsă,

pentru că biserica a voit și voiește să își crească vase alese, apostoli luminați, ceea ce clerul nostru, — pe motivul că sărăcia nu-i permite timp a se avânta la o împlinire mai sublimă a misiunii sale, până aci nu a fost. Preoții noștri sistematici nu au fost la înălțimea chemării lor — onoare excepțiunilor —, pe unii i-au întrecut în activitate moralștii. Câți au fost, cari cu o scrupulositate sfântă să își fi împlinit funcțiunile, încât nu numai credincioșilor, ci și străinilor să le fi impus respect? Să nu ne adâncim la acte de o pietate mai deosebită, ci să ne tragem numai sama: Câți au fost și sunt cari celebrează înseratele? Câți au fost și sunt cari predică în toată duminica și sârbătoarea? Câți au fost și sunt, cari au catehisat cu scrupulositate tineretul? Câți au fost și sunt, cari funcțiunile sacre le îndeplinesc în veșmânt talar? „Forma dat esse rei”. Așa, dacă vom analiza cu amănuntul toate cele ce clerul sistematic conform calificățiunii sale le-ar fi putut face, dară le-a întrelăsat, trebuie să recunoaștem, că este adevărată acuza indirectă a clerului bienalist, că sistematicii nu au dezvoltat o a activitate, care să fie în raport cu calificățiunea lor.

Am fost robii sărăciei, carea ne-a împedat dela îndeplinirea datorințelor în aceia măsură, cum s'ar fi putut în raport cu calificățiunea. Azi avem congruă, avem cvincvenale. Ce e drept că la aceste este încă mult de dorit, până a ajunge la măsura corespunzătoare a poziției ce ocupăm. Ceea ce voesc să constat este, că azi nu mai suntem săraci, cel puțin nu în așa grad, încât sărăcia să ne împedecede dela dezvoltarea unei activități proporționate cu calificățiunea ce o avem. „Însă”, acel fatal „însă” totuși subversază, după care oamenii rămân

tot cari au fost, adevă funcționari, iar nu apostoli.

Aci este rândul sinodului arhidiecezan. În sinoadele de mai'nainte s'au înființat ori regulat multe lucruri bune și foarte folositoare, dar cari se referesc mai cu samă la partea materială a clerului și a bisericilor. În sinodul din 1909 între altele s'a încercat și regenerarea intelectuală a clerului, prin introducerea examenelor prosinodale. Propunerea a întimpinat atât de mare opoziție, încât deja în comisiune s'a abandonat, și fericitul Dr. Bunea în ședința plenară a propus, ca să se concreadă resolvirea acestei cesțiuni proximului conciliu provincial, mai bine zis: s'a amânat „ad calendas graecas”. — Din neînșămnața pășire a moralștilor, și din altele, ce arăt mai la vale, se vede ce necesitate imperioasă este, ca sinodul arhidiecezan să se ocupe din nou cu prosinodalele. Că să va primi, ori nu propunerea, este altă întrebare, dară cesțiunea trebuie susținută la suprafață de bărbații cu inimă și cu dragoste pentru biserică, până când clerul să va convinge de foloasele acestui mijloc pentru cultura clerului și binele bisericii.

Nu există o normă care să indice, care preot, după care parohie poate competa. Cu un cuvânt: nici parohiile nu sunt clasificate și nice pentru preoți nu există a pragmatica de înaintare. Chiar protopop poate fi cineva denumit, fără ca publicul laic și ceialalti preoți să poată înțelege, pentru ce tocmai cutare a fost denumit protopop și nu altul.

A venit legea de congruă și novela cvincvenalelor, și cea ce nu au făcut sinoadele, au făcut legile, au clasificat parohiile. Și deci în liniamente generale avem trei specii de parohii: de moralști, de siste-

matici fără cvincvenale și cu cvincvenale. După ce normă se conferesc aceste parohii, numai Preaveneratul Consistor știe. Oare este aceasta bine așa? — Câte suspiciuni nedrepte de nepotism, de patrocinare nu subversează în public! Dacă însă ar fi un normativ, care să clasifice parohiile și taxative să cuprindă cualificațiunea și meritele recerute dela concurent, toate aceste s'ar spulbera și nu s'ar mai ivi cazuri ca în Bia sau alte locuri. După ce astfel de turburări nu se nasc fără instigare din partea concurentului, respectivul, care nu are respect de legea morală, va avea cel puțin respect de *normativul arhidiecezan*, care-i ia speranța de a ajunge în aceia parohie, și așa va lăsa pe credincioși în pace.

Un atare normativ și-ar aduce roadele sale bine făcătoare și la completarea oficiilor protopopești. Cum se completează aceste oficii? — Cu bărbați fără îndoială binecvalificați, ceea ce se dovedește prin acte, binemeritați, ceea ce se dovedește cu atestat dela superiorul imediat, și cari au alte însușiri personale ce se par a-i face destoinici pentru acest oficiu. Cât de greu se înșală uneori chiar și pe aceasta bază, ne-ar putea mărturisi însuși Preaveneratul Consistor. Cualificațiunea dovedită prin acte, nu se prea poate trage la îndoială; dară cu atât mai des meritele indicate în atestate, la a căror concipiare în unele cazuri concurge și raportul de amicitie, familiaritate ori înrudire a superiorului cu petentele. Faptele însă cunoscute de mai înainte de Prea Veneratul Consistor, sunt dovezi clasice. — Alte însușiri personale în unele cazuri pot fi averea, vaza, prezentabilitatea, și cu un cuvânt hărnicia de a se învârti în lume, cari nu în toate cazurile se dovedesc a fi potrivite pentru un protopop, de nu cumva să dovedesc prin rezultatele obținute în parohia avută până aci, că au fost folositoare bisericii. Un normativ arhidiecezan însă, deși nu ar fi infalibil, totuși ne-ar apropia mult de țintă.

Am auzit de nenumărate ori zicându-se între frații preoți: »Cum poți câștiga merite în o parohie mică, săracă, și îndepărtată de oraș, ori alte centre culturale?« Ori: »Cum poți câștiga merite în o parohie, unde ai biserică, școală, casă parohială și nu lipsește nimic?« — Răspund: În mii de moduri și pe mii

de căi. Nu stau meritele numai în ridicarea de clădiri. Necesitatea acestora o aduce timpul și să edifica ori pe o cale ori pe alta. Decât a edifica o biserică, după părerea mea subiectivă, deși știu ce înșamnă a edifica o biserică, deoarece sub conducerea mea s'au edificat mai multe, — este mai mare merit edificarea bunăstării morale și materiale a poporului. Din multele mijloace cu cari se poate ajunge acestea, de predică și de catehisare ca de sine înțeles, să nu mai vorbesc, fie-mi permis a aminti câteva exemple. Un cor bisericesc se face cu greu și încet, dară potențiază dragostea creștinilor către biserică și desvoaltă familiaritate reciprocă între preot și credincioși. O reuniune pentru deprinderi religioase, ori de temperanță, ori de înfrumșetarea bisericii, ori de înmormântare, să fac foarte cu greu, îți trebuie perseveranță uneori de ani, dară totuși se fac. Ori pe terenul economic: o însoțire economică cu țintă cât se poate de solidă și sigură, manipulată cu altruism și cea mai severă exactitate.

Tot astfel să poate urma cu cele mai multe ramuri de economie, cum sunt: stupăritul, cultura vermilor de mătăsă, pomologia și altele. Povestea lui Slavici cu »Popa Tanda« mutatis mutandis să poate pune în praxă ori și unde. Avem îndemn dela Preaven. Consistor și dela »Asociațiune« pentru a ținea cursuri de cetit și scris cu alfabetii. Pentru ce n'am putea ținea și cu alfabetii? — Nu vin oamenii! Nu mai puțină paciință și îndemn și vor veni, în un an mai puțin, în altul mai multșori, dară de ar veni numai 2—3, totuși este mai mult decât nimica. Țăranii noștri în sărbători și mai cu samă în lungul timp al iernii, își petrec în minciuni, cărtării, în crisme ori uneori în lucruri și mai rele. »Otium est pulvinar diaboli«. Să ne închipuim acum că preotul după sf. liturghie adună poporul la școală, și-l întreține cu lectură despre lucruri bune și folositoare. Românul te ascultă bucuros, dacă îi cetești gazete, apoi episoade biblice, teme despre deosebiți rami de economie. Preotul obosindu-se mai dă și altuia dintre poporeni să cetească, și astfel în loc de crismă, ori cărtărie, te afii cu un fel de casină sub scutul bisericii.

Nespuse de mult se poate face în modul acesta, numai că la acea-

sta trebuie osteneală și cu deosebire răbdare până la extrem și perseveranță de fer. Poporul nu vine să se însinue, ci trebuie căutat și capacitat pentru a-i deștepta interesul.

Cine este în stare să pună pe hârtie toate căile și toate mijloacele prin cari preotul în ori și care parohie își poate câștiga merite? Numai că durmind, distrăgându-se prin casine ori cafenele, jucând cărți în lipsa altei societăți cu dascălul, sau vagabundând pe la toate târgurile și petrecerile, merite nu să câștigă, — ci numai prin lucru. Binevoiască numai sinodul arhidiecezan a clasifica parohiile și a statori un normativ pentru completarea lor, și cui îi va trebui beneficiu bun, va fi silit să *lucre*.

Un protopop.

Anuarul gimnaziului din Năsăud.

Li premerge un studiu scris de profesorul Vasile Bichijan despre Dante Alligheri. Corpul profesoral constă din 12 profesori ordinari, 2 profesori suplenți și alții de studii extraordinare. Planul de învățământ e cel adoptat de gimnaziile românești. Notăm că profesorul Vasile Bichijan a predat și limba franceză ca studiu extraordinar. Privitor la colecțiile gimnaziului nu se face amintire, cât s'a cheltuit pentru sporirea bibliotecii profesoriale, a muzeelor etc.

Dintre 19 reviste abonate, numai 4 sunt românești, iar 15 sunt ungurești, ceace numai regreta se poate. Pentru tineret sunt notate 10 foi și reviste, dintre cari 2 sunt românești, celealalte străine. La biblioteca școlară împărțită în 7 despărțăminte nu putem constata, că în ce măsură s'a sporit, și mai ales cărți românești în ce număr au fost procurate în raport cu cele străine. La titlul fondurilor observăm, că pentru masa studenților s'a spesat 1388 cor. 84 fil., fiind fondul de 16,420 cor. Știpeții au avut numai 8 ștudenți, ajutoare s'au dat în sumă de 2700 de coroane dintre aceste 1000 cor. dela Stroescu pentru straie și hrană studenților. Dela întreg didactru au fost scutiți 49 de elevi, iar dela jumătate 14. La examenul de maturitate au fost admiși 35 elevi, au căzut la scripturistica 2 iar 33 au fost admiși la verbal. Dintre aceștia unul a căzut pe un an, iar 6 din câte un obiect. Școlari au fost 292 ordinari, 13 privațiști și 5 privatiste. Dintre aceștia 203 sunt gr. cat. 82 gr. or., 8 rom. cat., 5 luterani și 7 izraeliți. Români au fost 287, maghiari 13 și germani 5. Cei mai mulți sunt fii de plugar (138) de preot (57) învățător (26) etc. Mai toți sunt din comitatul Bistrița-Năsăud (178) și Solnoc-Dobâca (86). Notăm că este unicul gimnaz românesc, la care vedem introdusă limba maghiară, începând cu clasa a V-a gimnazială, sub titlul de studiu suplinitor de limba greacă.

Un scriitor maghiar despre inundațiile din Ardeal. Corespondentul special al ziarului »Az Est« din Budapesta

di Fényes László are în legătură cu inundațiile din Ardeal următoarele prețioase constatări:

În Murășoșorheiu s'a clădit un palat cultural cu 2 milioane 200 de mii. Un edificiu fără nici un gust... cu toate acestea numai materialul necesar pentru auritura halei a costat 26 de mii de coroane. Are o sală pentru concerte, o bibliotecă foarte mică și un buffet uriaș — muzeu săcuesc deosebit vor clădi după asta — și zic a costat 2,200,000. Spesele de întreținere sunt calculate în 68 de mii coroane anual și se acoper în mare parte din subvenția dată de stat. Dar nu are nici comitatul, nici orașul spital. În spitalul mic de stat se sbat medici exelenți cu uriașe greutăți, culeă doi bolnavi într'un pat și resping pe cei ce se înșinuă. Spital pentru bolnavi epidemici nu există case pentru săraci și neputincioși nu sunt..

Nu e mirare așadară că nime nu curăță alviile rîurilor, că se urmează cu păduri și pășuni sistemul economiei hrăpărețe, că proprietarii de pământ zidesc iazurile morilor cum voesc, prin ce opresc cursul normal al apelor și când ploile sunt regulate. În Elveția și Austria încă sunt ruperi de nori, dar acolo nu se întâmplă catastrofe, pentrucă e cultură, iar casele culturale ale acelora sunt cu mult mai eftine. Mă veți întreba că ce are a face cu toate acestea orașul liber regesc Murășoșorheiu, sau comitatul Murăș-Turda? Nimic, chiar nimic nu au laolaltă. Domnii din oraș umblă mai mult în America, Monte-Carlo și Paris decât pe teritoriul comitatului lor. Dacă-i apa pe țărani, ce-i pasă Oșorheului? Până ce nu a venit apa și a dus și Oșorheiu...

Micii tirani. Din raportul aceluiaș correspondent mai reținem următoarele șire caracteristice: Un funcționar dela oficiul de

sare din Uioara vine aprins de mânie la ofițerul de jandarmi și zice:

— Die sublocotenent, rog, trimite jandarmii, ca să măne poporul înapoi și să-l silească să lucre. Străpunge-i cu baioneta pe mișei...

Făcea spume. Ofițerul răspunde: Sunt poate osteniți. Toată noaptea au lucrat. Strajameștere, vină încoace! Mergi pe drum înaintea și vorbește cuminte cu oamenii. Spunele, că așa e sângele cel vestit al săcuiilor?

Strajameșterul a mers și poporul — săcuii — l-au urmat de sine, muncitorii săcui, deoarece românii au mers în vârful dealului în seara de mai înainte prin satele lor. Aceia încă ar fi rămas acolo, dacă domnii funcționari și ingineri ai oficiului de sare, ar tracta mai uman cu muncitorii.

Muncitorii săcui și români a lucrat la olaltă toată noaptea și toată ziua la fabrica de sodă din Uioara, pentrucă aci se tractează mai omeneste cu muncitorii și de altă parte sunt și mai bine plătiți ca cei din ocnele de sare. Acestea însă sunt proprietatea statului maghiar, pe când fabrica de sodă e întreprindere privată și e proprietatea unei societăți Austro-Franceze...

× Corespondențe. ×

Din despărțământul Indol al „Astrei”.

Comitetul despărțământului Indol al Astrei, întrunit în ședința dela 15 Iuliu a. c. în *Iara de jos*, a adus hotărîrea ca șirul prelegerilor populare întrerupte cu sfârșitul iernii, să-se reieie și continue și în senozul

de vară, și încă cu concursul tinerilor clerici ai seminariului din Blaj. Programul s'a stabilit după cum urmează:

1). Duminică în 10 August la Sălicea: 1. Meseriile, de Ov. Brut Vlassa; 2. Alcoolismul, Petru Feneșan; 3. Despre crutare, de Ioan Bălu.

2). Duminică în 17 August la Ciurila: 1. Însămnatatea scrisului și a cetitului, de Ov. Brut Vlassa; 2. Despre scăderile poporului nostru, de George Mărie; 3. Superstițiile și sărbătorile băbești, de Petru Feneșan; 4. Alcoolism de Petru Feneșan.

3). Marți în 19 August la Silvașul maghiar: 1. Creșterea vitelor și nutrețul de George Mărie; 2. Cunostințe geografice de Ioan Belu; 3. Alcoolismul de Petru Feneșan; 4. Despre meserii de Ov. Brut Vlassa.

4. Duminică în 24 August la Muerău: 1. Lenea și urmările ei de Ioan Belu; 2. Scăderile poporului nostru de George Mărie; 3. Alcoolismul de Petru Feneșan; 4. Despre meserii de Ov. Brut Vlassa.

5). Joi în 28 August la Agriș: 1. Alcoolismul de Petru Feneșan; 2. Despre meserii de Ov. Brut Vlassa; 3. Despre crutare de Ioan Belu; 4. Superstițiile și sărbătorile băbești, de Petru Feneșan; 5. Scăderile poporului nostru, de George Mărie.

La acestea conferințe instructivă invit pre toți sprijinatorii culturii noastre populare, dar mai ales inteligența și poporul țeran din respectivele localități, pre cum și pre cel din comunele vecine. —

Indol la 15 Iuliu 1913.

Ioan Bucur
protopop, dir. desp.

FOIȚA.

Din prag.

„Eheu fugaces labuntur anni!”

Din scrierile regretatului critic Ilarie Chendi dăm acest foileton, publicat la sfârșitul veacului trecut în „Tribuna Poporului” (1899 2 Ian. n.)

Încă un veac s'a rostogolit în urma celorlalte nenumărate. Încă o brazdă în ogorul fără margini. Și omenirea trece granița, fără a asista la mari cataclisme sociale, — pacinică, cel puțin pe la noi, de parcă nu e vorba decât de o simplă schimbare de sentinele.

Nu este aceasta un moment istoric, căci asemenea momente se înșamnă prin fapte. Și totuși, când în noaptea lui 31 Dec. arcanul orologiului se va oprî la cifra XII., anunțând marea întorsătură în calea vremii, vom fi cuprinși de simțeminte extraordinare, ca bună-oară în momentele solemne ale cuminecării. Este o cuminecare și aceasta, o învoire, o renaștere. Și ea va fi precedată de o spovedanie generală.

Mulți își vor face acum bilanțul, ca totdeauna după încheierea unei perioade. Mulți își vor resuma faptele bune și rele, precum resumi cuprinsul unei cărți la sfârșitul fiecărui volum. Ce-am avut și ce-am

perdut? — sunt chestiunile despre cari acum mulți își vor da seamă.

Văd pe negustori de toate speciile cum își numără câștigul, lacomi ca niște contrabandiști, cari reușesc ași trece marfa dintr'o țeară în cealaltă. Văd pe oamenii puterii, cărmuitorii popoarelor, cum își înșiră succesele, lanțul prin care au gătit idealurile celor ocărmiți un veac întreg. Bărbații de știință cântăresc ideile ce au frământat gândirea omenescă în veacul acesta. Istoricii măsură adâncimea răurilor de sânge, ce au îngrășat această planetă nesățioasă. Gârboviți bătrâni își vor rechemă în amintire faptele glorioase... Și în chipul acesta mai departe: un fel de socoteală instinctivă, impusă de importanța momentului.

Două sunt curențele gândirii omenesci în aceste momente. Unul e înveselitor, dominând șirul acelor fericiți, cari salută cu extaz aurora noului veac și altul depresiv, al acelor cari se despart cu inima ca plumbul de veacul trecut. E vechea poveste cu cei doi ochi: unul plânge altul râde...

Dau să-mi încheiu și eu bilanțul, ca toți creștinii. Și sufletul mi-se întunecă și pleoapele mi-se îngreunează. Privesc îndărăpt peste cărarea făcută și... groare! Nu văd decât morminte la dreapta și la stânga. Un cimitir îndărăptu-mi și înainte besnă.

Pe un gurguiu lângă o bisericuță mo-

hortă văd mormântul părinților mei. La căpătâiul lor plânge o salcie din crengile încovoiate. Incolo tufe de bălării... căci pe mormintele părinților nu cresc flori decât în urma lacrimilor copiilor, iar eu, copilul lor, stropesc pământ străin cu lacrimile mele.

În apropiere zăresc un alt mormânt. Acolo doarme o parte din mine. E tinereța mea. Spinii și urzicile se îmbrățișează deasupra ei, — sunt simbolurile tinereții mele. La căpătâiu o cruce cu inscripția cunoscută:

„Floare fui,
Floare trecui,
Dragostea nu o știniu...”

A, da, dragostea. Aici doarme și acest monstru chinător al vieții mele. Și Doamne, ce s'a alez din frumoasa ființă cea cu ochi de demon! Un schilet hădos și imposibil. Fruntea ei senină de odinioară: o hărcă brăzdată de fibre. Brațele ei moi, ce să încolăcea în jurul meu de mă nebuneau: niște fuse de os. Și buzele dulci și sânu ei și părul cel negru, — pământ, negru pământ. Dar inima? Ah, inimă parcă nici n'a avut! Ce credeți, nu toate femeile cari iubesc, au inimă!...

Dragul meu ideal, cât am suferit din pricina ta și iată-mă, că totuși plâng de mila ta, văzându-te așa de deșirat și descompus!...

Iar colo lângă mormântul dragostei mele un alt dămbușor. E nostim de tot. E ca un castel ce zboară în aerul de sma-

Pagini științifice.

NICOPOLE

(1396—1877—1902.)

Cuvântare rostită în Academia Română de CAROL I. Regele României în ședința dela 21 Martie 1904.

(Continuare)

La Ratisbona ei se întâlniră cu trupele germane, conduse de Ruprecht, palatinul Rinului, și de Frederic VI, Comitele de Zollern, burgravul Nurembergului, și urmară drumul spre Buda, unde, sosiră la începutul lui Iulie, împreună cu alte contingente din Anglia Italia Bohemia și Stiria. În același timp Franța și Venetia trimeteau vasele lor în Marea Neagră, spre a urma, la gurile Dunării, sortii războiului.

Preocupările deșteptate de această cruciată amuțiră certele dintre statele apusene și lăsară lor numai spiritului de jertfă ce impunea scăparea creștinătății, ca și cum ar fi fost atunci un fel de presimțire că acești năvălitori vor putea vre-odată să doboare crucea de pe turnurile Sîntei Sofii și să amenințe chiar capitala Austriei.

Sigismund contopește trupele sale din Ungaria, Croația și Bosnia cu falnica armată, din apus și în luna August pornește din Buda în fruntea ei. Urmat de un calabalt îngrozitor, în mare parte netrebuincios pentru războiu, cu greu sosește la hotarul Olteniei, unde Mircea Vodă tot, credincios tractatului din Brașov, îl întâmpină cu oștile sale.

Sigismund are acum 70.000 luptători; trece Dunărea în jos de podul Traian și se

rald în înșelătoarea Fata morgana. Ca un curcubeu să țes în jurul lui un lanț de flori. Sunt mai ales zorele sensitive de acelea ce-și deschid numai dimineța frumusețea colorii și apoi să închid pentru vecie de acelea ce trăesc numai o clipită și apoi mor în aurul razei de soare. Aici iubii mei, îmi dorm iluziile, speranțele toate. Așa sunt iluziile flori de-o clipită...

Sărăcuții mei Ingerași, prea v'ati apropiat în avântul vostru temerar de căldura soarelui și v'ati părilit arpioarele. Și mulți sunteți dragi mei, un regiment întreg doborât de gloanțele *dum-dum* ale vieții reale! Somnul dulce.

Pax vobiscum!

De toate acum mă despart. Și așa îmi e de greu și un dor nebun mă cuprinde de a mă culca și eu în aceste morminte. Ce bine ar fi, Doamne să zac acolo între părinți și iubire, între iluzii și flori, în veacul ce asfințește.

Dar înzădar! Ceasul aleargă. Cade perdeaua într'a veac și veac. Timpul mă gonește înainte, ca vântul o peană ușoară. Vă las deci, morminte sfinte și dulci.

Din prag îmi întorn privirile spre voi. În loc de tămăie vă jertesc inima și simțirea mea toată. De acestea acum nu simt nevoie.

Acum orice ar veni, sunt pribeag ușor ce n'are ce perde, un pribeag ce nu crede în legenda Ienicelui. *Ave mors!*

Fidelio.

îndreaptă spre Vidia, care cade în mâinile sale. La Rahova înfrânge pe Turci după mai multe zile de lupte crâncene.

La 12 septembrie toată armata se afla sub zidurile cetății Nicopole, unde Turcii se concentraseră sub bătrânul se războinicul Toghanbeg. Sigismund ordonă impresurarea. Toate încercările de a se lua cetatea cu asalt sunt zadarnice și armata creștină este oprită în mersul ei înainte.

La 27 Septembrie sosi vestea în tabăra creștină că Sultanul Baiazid se apropie de Nicopole. Deși necrezători, creștinii nu întârziară a se convinge de adevăr.

Baiazid, instiintat prin o scrisoare către Împăratul Manoil, căzută în mâinile lui, că Sigismund înaintează spre Constantinopole, ridică repede trupele sale pe malul Bosforului, trece Balcanul și zice prin Șipca—și apuca drumul spre Nicopole.

Văzând primejdia cel amenință și neascultarea ce domnește în rândurile armatei creștine, Sigismund intrunește pe toți fruntașii la o consfătuire spre a hotărî ordinea și planul de luptă. Părerea lui era ca Mircea cu ostașii săi să deschidă lupta. Francezii se împotrivară, cerând pentru danșii cinstea de a fi pe întâia linie. Cu toate sfaturile stăruitoare și experimentate ale mareșalului Boucicaut de a se supune dispozițiilor luate, cea mai mare parte a Francezilor, și mai ales Comiții d'Eu și de Nevers, se înflăcărară și mai mult și declarară că ar fi o ofensă pentru nobilimea din Franța și Burgundia, dacă ar ceda pasul altora. Din nefericire, înțelepții fură siliți a se închina.

Ordinea de bătaie în următoarea: pe linia întâia cavalerii francezi și burgunzi; pe linia a doua Boemii și Bosniacii; pe a treia Germanii, Ungurii și alții sub comanda Palatinului Ruprecht și a comitelui de Zollern. La aripa dreaptă Mircea cu Românii; la stânga Ștefan Lascovici cu Croații. Porunca era ca trupele să aștepte în această formație înaintarea vrăjmașului pe șesul dintre Dunăre și Ozem (Osma).

În seara de 27 Septembrie armata lui Baiazid sa afla întrunită într'o mare tabără, la 7 kilometri de Nicopole. A doua zi ea era gata de luptă. Sultanul se găsea în centru cu 20—30.000 ieniceri, adăpostiți prin palanci, și 30.000 spahii; în dosul dealurilor steteau ascunși încă 25.000 călăreți.

(Va urma)

Concurs de primire

în Seminarul junimeii române greco-catolice stud. din Blaj.

1. Părinții, cari voesc să-și așeze băieții pe anul școl. 1913—14 în Seminarul junimii române gr.-cat. dela gimnazul gr.-cat. din Blaj, prin aceasta sunt avizați, că termenul concursului de primire (se primesc numai gimnaziști) este 14 August n. 1913. Cererile de primire sunt a se adresa Prea-veneratului Consistor Metropolitan din Blaj, și, în ce privește pe băieții, cari în anul școl. trecut nu au fost elevi ai Seminarului junimii, cererile au să fie înzestrate cu extras de botez, testimoniu de pe anul școl. trecut și atestat de revaccinare. În cerere părinții sau îngrijitorii au să-și însemne locuința și posta ultimă cu acuratețe și să declare, că cunosc pe deplin toate condițiunile de primire și se obligă a le împlini pe toate. Ca rezoluțiunile

să se poată expeda francate, petenții sunt rugați să alătore marcele postale de lipsă.

2. Pentru elevi sunt a se plăti 400 cor., pentru cuartir, vipt, luminat, spălat, încălzit, scaldă și în caz de lipsă medic și medicină, și 8 cor., ca taxă de înscriere pentru cei-ce vin pentru întâia dată în seminarul junimeii. Taxa de înscriere are să se plătească întreagă deodată cu ocaziunea înscrierii; iar suma de 400 cor. în două, respective în patru rate anticipative. — În caz de două rate, rata primă va fi de 200 cor. și se va plăti în 1 Septembrie, iar rata a doua iarăși de 200 cor. și se va plăti în 1 Februarie. În caz de 4 rate, rata primă va fi de 100 cor. și se va plăti în 1 Septembrie, a doua de 100 cor. și se va plăti în 15 Noemvrie, rata a treia de 100 cor. și se va plăti în 1 Februarie, iar rata a patra de 100 cor. și se va plăti în 15 Aprilie. Sumele acestea sunt atât de mici încât numai primindu-se regulat și anticipativ pot satisface atâtor trebuințe impunate cu susținerea și îngrijirea elevilor. Altfel rectorul va fi silit să dimită pe elevii ai căror părinți sau îngrijitori nu-și vor solvi ratele la timp.

3. Elevii vor avea să aducă cu sine: a.) o carte de rugăciuni; b.) 4 părechi de schimburi de pânză sau giolgiu, bune; c.) cel puțin 6 batiste; d.) 2 părechi de încălțăminte și cel puțin patru părechi de ciorapi sau de obiele; e.) 1 saltea (sac de paie) și 2 lepedee (cearșafuri) de pus pe saltea; f.) 2 perini și 4 fețe de perini; g.) 1 țol sau plapomă și 2 lepedee de plapomă; h.) 2 lepedee albe de giolgiu pentru coperirea patului (de lână și colorate nu sunt bune, căci nu se poate ajunge la uniformitate); i.) 1 cuțit, 1 furcuță, 1 linguriță, 1 lingură, păhar și cel puțin 3 servete; l.) 1 perie de veșminte și 3 perii de încălțăminte; m.) cel puțin 3 ștergare și 2 piepteni, unul des și altul rar. Pe rufe și pe veșminte trebuie cusut numărul ce se va comunica în rezoluție. Rufe și veșmintele nelsemnate vor fi respinse.

4. Elevii vor avea proviziunea întreagă și anume; a) locuința în sale mari, sănătoase, luminoase și provăzute cu toate cele de lipsă; b.) vipt întreg, adecă dejun, prânz, ojină și cină. La dejun vor avea cafea cu lapte ori lapte cu cacao, cu pâne; la prânz 2—3 feluri de mâncări, la cină 1—2 feluri. La prânz, în zile de dulce, va fi supă cu carne cu sos și friptură cu garnitură, ori mâncare groasă cu carne; iar în zilele de post supă de legume, ori mâncări făcute cu lapte brânză sau ouă și prăjituri. Duminica și în sărbători vor mai avea și prăjituri. La ojină pâne cu poame ori alte asemenea. La cină în zile de dulce va fi friptură cu garnitură sau mâncare groasă cu carne, iar în zilele de post: mâncări făcute cu lapte, brânză sau ouă. c.) Spălatul și cărpitul rufelor. d.) Luminat în timpul recerut. e.) Încălzitul în timp de iarnă. f.) În caz de boală medic, medicamente și îngrijirea de lipsă. g.) Scaldă caldă în timpul iernii, amăsurat prescrișelor igienii. Afară de aceasta superioritatea se va îngriji, ca elevii mai slabi în studii, pe cât se poate, să fie ajuorați în studiu.

5. Părinții în decursul anului școlar să nu trimită bani la adresa sau la mâna elevilor, ci banii să vină la adresa superiorității, carea se va îngriji să le procure recvizitele de școală; cărțile și celelalte lucruri de lipsă. De asemenea să nu le trimită nici

mâncări, căci Seminarul îi prevede cu cele de lipsă. Mâncările, pe cari părinții cu toate acestea le-ar trimite fiilor lor, se vor împărți între toți elevii, iar în caz de cvantitate mai mică între conșcolarii respectivului sau respectivilor elevi.

6. Părinți sunt avizați, că trebuie să răspundă pentru eventualele stricăciuni făcute de fiii lor și să le rebonifice. De sine înțeles, că pentru obiectele, ce se strică prin folosință fără vina elevilor, nu se va cere nici o desdaunare.

7. Elevii se vor prezenta în 1 Septembrie în fața superiorității seminariale, însoțiți de părinții sau îngrijitorii lor, unde vor plăti taxele prescrise, vor da în samă obiectele și li-se va designa mobilierul destinat spre folosință.

Blaj, 20 Iulie 1913.

Dr. Vasile Suciu,
rectorul Seminarului junimii române gr.-cat. stud. din Blaj.

Reviste.

România. Intervenția energică a României a avut rezultatul dorit. Măcelurile fratricide ale aliaților balcanici vor înceta cu totul în câteva zile și s'a spulberat în vânt și grandomania Bulgariei, cu visurile ei de eghemonie în Peninsula Balcanică.

Bulgaria, în strâmtoarea ei extremă a declarat, în cele din urmă, că primește toate condițiile României, precum și pe acele ale Sârbiei, Greciei și Muntenegrului.

Iată nota guvernului român, prin care își lămurește atitudinea, când cu începutul ostilităților:

„Prin înaintarea armatei române pe teritoriul bulgar, România nu urmărește o politică de cucerire și nici nimicirea armatei bulgare. Acțiunea sa militară se datorește în primul rând nevoei de a procura acum teritoriului său de dincolo de Dunăre o frontieră sigură.

„Conflictul actual între statele balcanice și mai cu seamă originea acestui conflict, datorit intransigenței guvernului bulgar și agresiunii sale împotriva aliaților săi din ajun, au întărit guvernul român în convingerea, că se impune o frontieră strategică înspre Bulgaria, pentru a face posibile pe viitor relații pacifice între cele două state. Această frontieră este linia Turtucaia-Dobrici-Balcic, cu un număr oarecare de kilometri la vest și la sud, după conformația terenului.

„Afară de aceasta, interesul esențial al României în peninsula balcanică, ne împiedecă să rămânem numai spectatori în fața tendințelor de hegemonie pe cari le vede Bulgaria în detrimentul ce-

lorlalte state de a doua zi chiar după un războiu de liberare, urmărit în comun.

„Element statornic de ordine și de pace în orientul Europei România are datoria să ia parte la regularea definitivă a chestiunii, care chiar la porțile ei, a amenințat prea multă vreme să turbure pacea.

„In aceste condițiuni, pentru a ajunge la un aranjament definitiv între beligeranți, România nu crede numai că contribuie să asigure interesele legitime ale părților cari sunt interesate direct în cauză, ci are conștiința că secundează astfel eforturile pacifice ale marilor puteri ale Europei.”

Ultimul răspuns al României, adresat Luni Bulgariei, cuprinde următoarele:

a) Se ia act ca fiind definitiv tranșată chestia frontierei Turtucaia-Dobrici-Balcic, cu zona fixată de statul major român, chestiune asupra căreia nu mai poata încăpea nici o discuțiune.

b) În privința armistițiului provizoriu, România acceptă ca beligeranții să-l discute pe câmpul de operațiuni, Niș, Pirot, ori aiurea, conform dorințelor acelor beligeranți cari din punct de vedere militar au fost mai mult angajați.

c) Preliminarele păcii și negocierile pentru pacea definitivă trebuie să se discute cu toți beligeranții la un loc.

d) Semnarea acestor preliminarilor ca și a păcii să se facă pe teritoriul românesc, de preferință la București.

În urma acestei note guvernul României a și încredințat pe generalul Averescu șeful statului-major, care se află pe câmpul de războiu, să plece de urgență la Niș. În acelaș timp s'a dat ordin armatei române pentru încetarea înaintării.

Astfel pacea ar fi asigurată, asigurând prestigiul armatei române. Singurul punct, ce mai neliniștește încă lumea, este înaintarea ostilă a Turciei, care a reocupat Adriapul și nu vrea să abziacă de el, cu toată intervenția și tot protestul celorlalte state mari.

Diverse.

Din Arhidieceză. Preaonorății Domni Alexiu Viciu protopop onorar și George Bărbat paroh și protopop al Blajului au fost numiți membrii în senatul școlastic arhidiecezan.

Contele Tisa la nunciul din Vena. Ministrul president, contele Tisa, în 21 I c. înainte de a pleca la Ischl, a cercetat pe Scapinelli, nunciul papal, cu care a tratat mai mult timp. Se credă, că vizata contelui Tisa, e în legătură cu denumirea de episcopi.

S'a prelungit concediul pe timpul secerișului. Ministrul de război în conțălegere cu cel de honvezi, având în vedere timpul ploios, au dat ordin prin care se poate prelungit, concediul ostașilor încă pe două săptămâni. Iar, la posta centrală din capitală, au și sosit cam 3000 depeșe în cari singuraticii concediați își ceri prelungirea termenului. Se înțelege că acestia încă n'au știut nimic de ordinul amentit.

Convocare. „Despărțământul Biediciosănmărtin” al Reuniunii inv. gr. cat. Arhidiecezaua invită pe Sâmbătă în 26 Iuliu n. c. la adunare extraordinară în casa parohială din Jidveiu la 10 ore dim. Căpâlna iuf. 18 Iuliu 913. N. Bărbat notar. Dem. Laz. Todoran prezident.

Logodnă. Ana Turc și Emil Rozor, din Blaj, logodiți. — Felicitări!

Trei gimnazii noi pentru fete. Ministrul de instrucțiune în bugetul anului viitor a contemplat o sumă mai mare pentru ridicarea alor trei gimnazii noi pentru fete. Orașele în cari se vor ridica acestea școli medii sunt: Seghedinul, Cașovia și Pojon. În Seghedin, gimnazul se va deschide în toamna anului 1915. Teritoriul și edificiul îl dă orașul.

În atenția călătorilor. Direcțiunea cailor ferate aduce la cunoștință celor interesați, că trenul accelerat Nr. 502 care circulă pe linia Budapesta Predeal, va staționa regulat la 9 oare 27 minute a. m. în gara Hosuseu, începând din 20 Iulie.

Holeră. Între stirile, ce sosesc de pe câmpul de război, una dintre celea mai îngrozitoare este, că holera seceră zilnic 100—200 victime în armata serbească, pe teritoriul dintre Crilovac și Köprülü. Nenorociiți bolnavi, în lipsa ajutoarelor medicale sunt lăsați în voia sorții murind prin șanțuri și dând astfel prilej ca epidemia să se răspândească. Circulația navală dintre Belgrad și Zimony e întreruptă, dar trenurile circulează și astfel pericolul holerei e foarte iminent și pentru noi. Autoritățile sanitare au luat toate măsurile de prevenție.

Posta Administrațiunii.

Sim. Am. Iloba. Binevoii a vedea Nr. 62 pag. 7, coloana a 2-a, Posta adm. șirul ultim.

Posta Redacțiunii.

T. H. în I. După informațiunile, ve avem, Tipicul nu va costa mai mult ca 4 coroane.

MAI NOU.

O telegramă din Cluj ne anunță, că doi preoți de ai nostri ANDREI BUCUR și D. GAFTON, se străduiesc pentru organizarea unei părohii gr. cat. maghiare în Cluj. Preoții—agenți adună subscripții dela oameni pentru o petiție la Roma și una la Viena.

Vom reveni, după ce vom primi amănuntele, ce ni s'au promis. —

Partea Literară.

Despre viața curată.

Indreptar pentru tinerii culți.

de
ANTONIU SZUSZAI.

Trad. de
EMIL TATAR.

(Continuare).

Părerea mea, și cred că a tuturor oamenilor, cari să cugetă corect, este că amorul senzual singur nu e demn de om, precum nici amorul cumpărat pe bani nu e demn de omul moral. Am accentuat cuvântul singur. Căci amorul e demn de om în cazul; când nu provine din statură frumoasă, mustețe impunătoare, sau pășire cuceritoare, ci din cunoașterea caracterului și din stima și respectul ce-l simțim față de cineva, mai adăugând la aceasta cunoștința tainei s. căsătorii, precum și iubirea față de Dzeu și de aproapele.

În cazul acesta nu să strică ordinea naturală, căci „minte e regină” și voința supune în serviciul căsătoriei, și favorul ce-l dă natura, adică amorul senzual.

Dar e timpul să continuăm cu tema ce ne-am luat despre cunoștințe. Cele mai multe cunoștințe se fac cu privilegiul petrecerilor. Și asta e o greșală foarte mare. Sala de bal e locul aparenței și al fariseismului, unde oamenii nu-s așa precum sunt în realitate, ci joacă anumite role, ca să facă impresii bune, plăcute.

Mișcările vehemente, alcoolul, muzica care ne atâță simțirile, dacă mai adăugem încă și amorul senzual prin toate acestea se conturbă cu totul echilibrul sufletesc și astfel de momente, de loc nu sunt potrivite, pentru a face declarații privitoare la viața întreagă.

Sfat pentru ori și cine: înainte de a zice cuvântul decizător, lasă să ajungă la cuvânt și mintea, sfătuește-te mai întâiu cu bunul Dzeu, înțelege-te cu părinții tăi nu numai cu inima.

E lucru foarte frumos când cineva, fiind vorba de a alina miseria se gândește cu inima; dar unde e vorba de fericirea unei vieți acolo cuvântul decizător trebuie să-l dicteze mintea trează, mintea conduse de credință.

Poți cunoaște caracterul cuiva din purtarea față de părinți. Tinărul sau fata care să poartă bine cu părinții îi stimează, îi ascultă, ne dă speranța, că va fi bărbat sau femeie bună. Din contră, dacă își înșală părinții, e dur și să poartă rău cu ei; te fereste de el, chiar dacă ți-ar arăta în societate chip de inger.

Întâmplată odată logodna nu uita, că logodiții încă nu sunt bărbat și femeie.

Logodna e și timp de probă în care incredințării, dacă se conving, că nu se potrivește, că nu simțesc atragere profundă unul către altul, să pot și sunt dator să se desfacă.

E lucru natural, că logodiții, ca să se

cunoască cât mai bine pot să convină mai des; să se ferească însă de a rămânea singuri prea mult și să nu fie prea intimi.

Nimenea se nu zică, acum suntem logodiți și nu peste mult vom fi bărbat și femeie. E adevărat dar până acum încă nu sunteți căsătoriți ci sunteți oameni debili, la cari e de ajuns nu moment de uitare de sine și nevinovăția e perdută pe veci; precând aceasta trebuie adusă în căsătorie ca zestrea cea mai prețioasă.

Nimenea se nu urmeze pe eroii din romane, căci unul ca acesta poate fi pregătit la un sfârșit foarte puțin romantic. Persoanele din romane trăesc numai în mintea scriitorului, pe când tu, iubite cetitorule, ești om adevărat din carne și sânge. Dacă ai întreba așa sincer pe unul, care a căzut, cum a putut face lucrul acesta, poate îți va răspunde, că nu știe și nu poate înțelege cum s'a putut întâmpla. Și aceasta nu e vorbă goală, ci nu fapt psihologic. Intimitatea prea mare, singurătatea, îmbrățișările etc. toate acestea intru atâta îl incurcă pe respectivul, încât proprie nici nu mai știe ce face. Astfel un singur paș greșit îi rămâne ca o pată întunecoasă pe o viață întreagă, din care poate să izvorească o mulțime de nefericiri.

Fidanțaților nu le este iertat să usurpe dreptul căsătoriei; fiindcă numai căsătoria legitimă dă dreptul usului căsătoriei; unde nu este căsătorie nu poate fi nici dreptul ei Sărutatul e permis? Da e permis pre lângă grijă și precauțiunea de lipsă.

Sărutatul cel mai frumos e cel dat pe frunte și bărbatul care astfel își exprimă alipirea față de mireasa sa. arată că știe preții debilitatea și demnitatea femeiască.

Îmbrățișarea scurtă încă nu ie periculoasă pentru toți.

Dar trebuie se amintesc din nou că e perfectă seducere, încrederea că îmbrățișările și sărutările pasionate ce se pot ceti prin romane nu sunt periculoase pentru fidanțați. Logodiții nu's ingeri, ci oameni cu mari slăbiciuni, și trăbue se fie foarte precauți ca să nu-și aprindă natura și așa destul de agitată.

Trebue să-și înfrâne cugetele; pentruce să se aducă în și mai mare ispită? Adevărata iubire se manifestă cu deosebire în stima și purtarea gingașă.

Nu pot încheia tractatul acesta, fără să mai ating o părere, care a prins rădăcini atât în clasele înalte, cât și în cele de jos. Un om cuminte nici când nu va avea nimic de reprobabil în aceea, că femeia și-a aflat fericirea în căsătorie. Însă dă probă de o mare inferioritate de gândire omul acela, care socotește căsătoria de ceva instituție de susținere și nutrire și pășeste la căsătorie fără atragere intimă, numai să scape din încurcătura materială. N'aș cuteza să zic că acesta ar fi concubinat, căci doar e vorba de căsătorie, dar totuș procedura aceasta samănă foarte mult la ușurința aceea păcătoasă, când cineva își vinde cinstea și demnitatea pentru bani.

23. Ascunderea cea mai urâtă a păcatului.

E vorba despre o păreche tinăra din ajunul căsătoriei. Atât tinărul, cât și fata erau pătrunși de o iubire adâncă și așteptau cu fericire momentul, când vor fi legați înaintea lui Dzeu, spre a duce o viață după visurile atât de plăcute cari le-au încălzit viața.

Fericiții fidanțați, George și Verona se întorceau odată dela Operă, braț la braț; muzica le-a plăcut mult și pluteu cu gândurile în lumea visurilor, care credeau, că va ținea o vecinicie. S'au apropiat mai mult unul de altul și simțiau mai puternic fiorii dragostii lor curate!

Cele ce urmează sunt scoase din carnetul Veronei.

„ . . . . În mijlocul propoziției George s'a oprit brusc. Mi-se părea, că e palid.

În fața noastră venia o femeie la brațul unui bărbat. Femeia trecută peste etatea, când să se poată numi tinăra, avea umbletul legănat. Fața-i trada urmele unei frumuseți vestejite.

Trecând pe lângă noi, l-a măsurat pe George cu o privire provocatoare, nerușinată.

George cu o vădită confuzie și-a întors capul. Deodată, instinctiv am aflat totul.

Câteva momente au trecut în o tăcere penibilă.

— Cine e femeia aceasta? l'am întrebat.

— Soția unui coleg de studii de odinioară.

— O cunoști?

— Da, am cunoscut-o mai demult. . . .

Întrebările mele, vedeam, că-l molestează, dar nu m-am putut reține.

— Ai iubit-o?

— Nu- răspunse el rece. Se vedea, că devine din ce în ce tot mai agitat.

— Atunci?

— Cu ani înainte, am avut relații cu ea.

(Va urma).

Catehismul de Pozsony din 1636*

Nu se cunoaște nici un singur exemplar. Nu li știm nici titlul. E admirabilă chiar și supozițiunea, cumcă aceasta carte nici nu s'a compus și tipărit cândva.

Istoricii nostri însă până azi cred, că în adevăr s'a publicat. De s'a publicat, e de crezut, cumcă a fost tipărită cu litere latine.

În Cluj la 1703, se tipărește un „Catehizmus” mic, — despre care vom tracta la locul său — e tradusă aceasta carte, de iezuitul dr. George Buitul, din latinește. Pe vigneta cărții se zice „Akum de isznove tiparit”.

Din expresiunea aceasta, vor uni d-ii Iorga, Veress și Bian—Hodoș (bibliotecarii celebrei „Biblioteci vechi românești”) să înțelegem, cumcă catehismul acum la 1703, e numai din nou edat în Cluj de iezuiți. Prima dată au apărut la Pozsony, în 1636, deci Buitul atunci, și nu acum la 1703 la tradus. Probe nu aduc amintiri scriitori, ba nici nu încearcă, ceva argumentare, cât de mică.

Până nu se va dovedi deplin contrarul, pe baza celor ce vom desfășura aici, credem, că părerea scriitorilor amintiți are să rămână în picioare! Va se zică, Catehismul din Cluj din 1703, e ediția a II-a a celui de Pozsony din 1636.

*) Despre „Bibliografia catehismelor vechi române”, am scris în „Rev. polit. și literară” din Blaj. Am scris acolo despre cele mai vechi șase catehisme.

De vreme ce însă nu s'a aflat nici un exemplar din cel de Pozsony, poate bine stă și presupunerea, cumcă catehismul clujan, nu e numai o simplă ediție nouă a celui dela Pozsony, ci chiar o prefacere, mult-puțin schimbată, îmbogățită, ori miculată. Alt-cum se știe pozitiv, că iezuitul Petrus Canisius, după care s'a tradus, a compus două catehizme, diverse unul de altul; unul mai mic, iar altul mai bogat.¹⁾

Cumcă catehismul din Cluj, e o nouă ediție, ori că numai prelucrarea celui din Pozsony, s'ar vâdi și din coperta catehismului clujan — pe care îl avem în un singur exemplar în biblioteca universitară din Budapesta — se zice adecă pe copertă: „entorsz pré limbá Rumenzske de R. P. Buitul Gsurgs [Jurj=George] și „Akum de isznove (de nou) tiperit ku oszirdie R. R. P. P. Szociéy Iuy Issus.“

Dr. George Buitul, de pe vigneta din 1703, e identic cu George Buitul din 1636 care tipărește la Pozsony, deși de atunci s'au scurs 67, de ani! Buitul la 1636, trebuie să fie avut barem vr'o 25 ani, când au tradus și tipărit catehismul.

În urma ostenelelor dlui Iorga, știm de o hârtie datată în Győr la 15 Sept. 1619²⁾, de contele Ștefan Csáky, canonic în Győr, și episcop ales al Ardealului³⁾.

Csáky recomandă cu căldură la Roma pe „Georghe Buitul din Caransebeș Ardeleanul“, să fie primit în colegiul germanic-ungar, spre a face studii de teologie mai înaltă. În 1619, când se făcea aceasta recomandare, tinerul Buitul, negreșit va fi fost de vr'o 20 de ani, de nu și mai mult. Deci dânsul la 1703, când se tipărește catehismul clujan, e cel puțin de 103 ani.

Dar verosimil Buitul în 1619, va fi fost mai bătrân de 30 ani, căci scrie laudatul Csáky arhiereul „in partibus infidelium“, cumcă clientul său, Buitul, au servit doi ani și mai bine în Alba-Iulia, ca învățător și predicator, în locul paterului Ștefan Szini, care era dus în concediu.

Mai înainte Buitul a studiat în Viena, dar din pricina unui morb greu, au întrerupt studiile. Au mai servit și în alte câteva locuri, ajutând pe preoți, înainte de a fi trimis la Roma. Nu putem ști sigur, că oare era preot sfințit, ori nu, pe timpul când servia în Transilvania, înainte de a merge la Roma.

Scrie Csáky mai departe, că în Ardeal principele Báthory avea ură mare pe catolici și că călătorind dânsul la olaltă cu Buitul prin Ardeal, sau iscat mare zarvă și toți catolicii fură greu prigoniți; el cu vr'o câțiva și-au scăpat viața numai cu fuga; Buitul însă a căzut în mânele ereticilor,

¹⁾ „Summam doctrinae christianae seu catechismum majorem“ și „Institutiones christianae pietatis seu catechismum minorem“. În curs de un veac acestea au fost traduse în mai multe limbi și au avut 400 de edițiuni. Dorigny la vie du R. P. Pierre Canisius Avignon 1829 și Riess der selige Petrus Canisius Freiburg 1865.

²⁾ Originalul se păstrează în Roma la biblioteca Borghese, iar prescrierea fidelă, e în Alba-Iulia în biblioteca Battyányi. k. 3 IV. 2. p. 476.

³⁾ Dieta din Turda în 1566, izgonește pe episcop și pe clerul catolic din Transilvania, ea își recăpăta episcop local, numai în 1716, pe Mártonffy, mare antagon al episcopatului diecezan unit. Mnealui visa de vicari „in pontificalibus“.

cari l-au despoat de toate ale sale și l-au batjocorit, abia au putut fi scos din mânele lor și a stat o bucată de vreme ascuns, până s'a redat o formă oareșcare de pace, pe sama catolicilor.

Catehismul din 1636, tradus de Buitul, ar fi fost edat de iezuitul Jacob Némethy, sau mai bine zis, catehismul fu editat de rezidența iezuiților din Pozsony, sub inspec-tarea și ocrotirea aceluiaș Némethy.

Acestea le știm din jurnalul de dt. 2 Februarie 1636, a altui iezuit, Gheorghe Dobronoky, din Timavaia (Nagyszombat), carele mai zice încă, că a căpătat catehismul din Caransebeș¹⁾. Așadară Buitul ar fi rezidat în Caransebeș, la data aparițiunii catehismului său de Pozsony, din 1636 și că bucfariul din vorbă, era menit să servească de manual pentru instruirea și moralizarea odraslelor din Bănat. Se știe adecă, cumcă pe timpul acesta²⁾, dar și anterior și ulterior, prin Bănat și alte ținuturi ungurene, se aflau ici-coale puțini români gr.-cat. ori că chiar de rital latin³⁾.

Principele Ardealului Gavrilă Bethlen, numai cu 11 ani mai înainte de, tipărirea catehismului de Pojon, dăduse voe iezuiților⁴⁾ să-și ridice colegii în Cluj, Alba-Iulia⁵⁾ și Caransebeș⁶⁾. În cest din urmă loc însă cu expresa restricțiune, de a avea numai doi părinți. Pe unul din acești doi, îl chieama Buitul György.⁷⁾

Deci nu mai încape nici cea mai mică îndoială, că e unul și acelaș obraz: Buitul György, din 1625, alui Bethlen, cu „iuvenis (tinerul) Georgius Buitul Caransebesensis, Transilvanus“, din 1619, alui Csáky; unul cu „dr. Buitul Gyurgs din 1703“ (de va mai fi trăit atunci moșneagul) și tot unul și acelaș bărbat, cu „Georgius Buitul“ d'ea 1636, alui Dobronoky, adecă cu traducătorul catehismului nostru de Pozsony din 1636.

Despre Buitul nu mai știm alta, decât, că era doctor în teologia universală, sau dr. în sf. scriptură⁸⁾, după cum își zicea el și după cum se zicea pe acel timp, la catolici și la protestanți. Deci dânsul e primul dr. în teologie la români⁹⁾ și preste tot primul literat român, cunoscut până azi.

Unii literați unguri zic, că frătuțul nostru bănățean ar fi ungar și că Buitul nici

¹⁾ „Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde“. N. Folge XIX p. 629, citat la Iorga (în 2 locuri) și de Veress. Vezi la izvoare aici la capet.

²⁾ Ioan Boroș, în foaia „Unirea“ din Blaj 1894, nr.ii 26—30 (28—29) „Biserica română și unirea din Bănat“ în partea I a veacului al XVII-lea.“

³⁾ Idem ibidem an. 1897 nr.ii 15—44 și an. 1896 nr.ii 13—16.

⁴⁾ Bethlen părtinea pe iezuiți în ascuns, pe lângă altele poate și de aceea, că era bun prieten cu Káldi György, un pater vestit și primul traducător pe ungarie a întregii biblii. Dr. Rapaics Raymond „Egyetemes egyháztörténelem“ 1886. Eger v. III pag. 234.

⁵⁾ Boroș ibid. an. 1894 nr. 28.

⁶⁾ Pentru zidirea cășii din Caransebeș Bethlen au dat bani din casseta proprie, Bóhm Lénárt „Délmagyarország vagy az úgynevezett Bánság külön története“ Pest 1867 vol. I. p. 270.

⁷⁾ Pesty Frigyes „Szörény vármegye története“ Budapest 1878 vol. II. pag. 209.

⁸⁾ Al doilea dr. în teologie e Jurj Patakypopp. în Făgăraș, urmașul lui Atanasie; al treilea e Șincai.

nu stăpânea la perfecție limba românească¹⁾. Pomelnicele iezuiților, mai înregistrează un iezuit român bănățean, carele era Gavrilă Ivul, nemeș din Caransebeș, † 1678. Acesta s'a ilustrat prin celebra sa operă polemică „Lapis Lydius“²⁾.

Despre Ivul nu am putut afla până acum alta, decât că poate e frate, văr, ori nepot la Mihai Ivu,³⁾ nobil și acesta, tot din Caransebeș, carele pela anii 1688, 1693 și 1698, laolaltă cu alți nobili români bănățeni deposedați, bat calea la Vieni, spre a-și redobândi bunurile și prerogativele politice, confiscate pe timpul turcilor, de spahii acolora⁴⁾.

Izvoare. I. Bianu și N. Hodoș „Bibliografia românească veche“ București 1903 fascicola IV, V, nr. 138 p. 447. Szabó Károly „Régi magyar könyvtár“ Budapest 1885 vol. II p. 586. Franciscus Iosephus Alexius Horányi piarist „Memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum“, Viena 1775, 1777 vol. II. p. 625. Dr. Veress Endre „Erdély és Magyarországi régi oláh könyvek és nyomtatványok“ Kolozsvár 1910 p. 33—35.

Opere. Gheorghe Adamescu „Istoria literaturii române“ București 1911 p. 11 la adaus. Dr. Vasile Pop „Disertație despre tipografiile românești“ Brașov 1838 p. 38-46. dr. Aug. Bunea „Episcopii P. Paul Aron și Dionisie Novacovici“ Blaj 1902 p. 356. dr. I. Dăianu în „Unirea“ din Blaj 1911 nr. 18. dr. Georghe Popovici „Istoria românilor bănățeni“ Lugoj 1904 p. 296. N. Iorga „Istoria literaturii religioase a românilor“ București 1904 p. 173 și 211—211. idem „Socotelile Brașovului“ București 1901 p. 197 nota 2, idem „Istoria bisericii românești“ Vălenii de munte 1908 vol. I p. 411 și 418.

Ștefan Pop.

BIBLIOGRAFIE.

Biblioteca academiei române. În luna Iunie 1913 s'au consultat de 436 cetitori 1011 volume și broșuri tipărite; de 178 cetitori s'au consultat 1309 manuscripte, 344 documente, 24 cărți vechi românești [1508—1830].

Colecțiunile Bibliotecii au sporit în această lună cu 400 volume și broșuri, 257 numere de reviste române, 254 reviste străne, 1 hartă, 2 stampe și portrete, 4 volume manuscripte, 7 documente, 24 fotografii, 1 album, 1115 foi volante, — notă muzicală, 95 obiecte de muzeu și un monete.

A apărut: Acatistul și se vinde legătura simplă frco . . . 1 cor. 10 fil
„ cu foi aurite în pânză, 1 „ 60 „
„ în piele bordo frco 6 „ 20 „
„ în celuloid cu cruce frco 5 „ 20 „

Librăria Seminarială Blaj—Balázsfalva.

¹⁾ Vezi Veress și Horányi la capet, izvoarele.

²⁾ Rapaici o. e. 443.

³⁾ Patriciu Drăgălină „Istoria Bănatului Severin“ 1902. Caransebeș v. III pag. 13—52 și 127—29.

⁴⁾ Despre alți trei iezuiți români din Oradeamare, doi din ei ardeleni și poate neam cu dr. Dobra, primul episcop de Lugoj, conf. Gruia în „Revista Teologică“ Sibiu (I) 1907. p. 191—192.

Critica unei lecții de Valer Seni profesor în Năsăud. E o folositoare broșură pentru toțio amenii de școală, cari doresc a cunoaște cum trebuie tratată metodic o lecție în școală. Broșura e o reproducere din „Foaia școlastică” și se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj, cu 60 fil.

Dr. IZIDOR MARCIU:
Teologia pastorală volum I.
Didactică pastorală . . . 8° 408
pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica
f. 8° 586 pag. 5·40 cor. Sunt
indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela Librăria Seminarului teol. gr. cat. din Blaj cu prețul 9·50 cor.

A eșit de sub tipar:

Regulament pentru organizarea învățământului în școlile primare din Arhidieceza gr.-cat. română.

Se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj. Prețul 2 cor.

Se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj

Icoana dlui I. HRISTOS și a Preacuratei MARIA

Amândouă fac 4·30 cor. fco. Mărimea icoanelor 4⁵/₁₀ cm.

1. Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu prof.

vol. I. *Apologetica creștină* fco. 5·30
vol. II. *Tradițiunea și Bis.* fco. 5·30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. *Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea Domnului și Grația.* fco. 7·30 cor.
vol. II. *Sacramentele și Eshatologia.* fco. 7·30 rco.

3. Hipnotism și Spiritism 1·50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc a permis să se poată procura aceste cărți din casele bisericesti pentru biblioteci. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol Blaj—Balázsfalva.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**

Redactor responsabil: Augustin Gruția.

INVĂȚĂCEL.

Să primește în Prăvălia de manufactură și mărfuri curente un băiat care a absolvat 1—2 clase gimnaziale sau asemenea școli.

Pe lângă limba română să recere vorbirea unei limbi a patriei.

A se adresa la

August Stupariu

BLAJ

Balázsfalva—Blasendorf.

(45) 3—6

MILIOANE folosesc în contra

TUSEI,

răgușelei, catarului, flegmei, tusei convulsive și mătărești

Caramellele pectorale

alui Kaiser cu „trei brazi”

6050 atestate dela medici și privați garantează pentru succesul sigur.

Bonhoane exceptional bune și gustoase.

Pachete cu 20 fil. și cu 40 fileri; cutie cu 60 fileri se află la: *Carol Schieszl* farmacist Blaj. (34) 20—22

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania”

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5. Edificiile proprii.

recomandă

Asigurări împotriva focului pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la	
— finea anului 1912	K. 5,456,645·67
— Capitale asigurate pe viață achitate	„ 5,458,689·48
— Starca asigurativilor cu sfârșitul anului 1912	{ foc „ 188,667,241—
	{ viață „ 11,740,710—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor. 2,603,400—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(18 58—?)

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeestilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noiembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în flux face 44 coroane.